

Ключові слова: свобода пересування, територія України, вибір місця проживання, залишення України, повернення в Україну, національне законодавство, міжнародні стандарти.

Резюме

Чехович С. Б., Любченко М. А. Некоторые вопросы усовершенствования законодательного обеспечения права на свободу передвижения в Украине.

В статье анализируется содержание новых законодательных актов, принятых с целью усовершенствования законодательного обеспечения права на свободу передвижения в Украине. Отмечается, что их принятие обусловлено его несовершенством: неудачной редакцией правовых предписаний, наличием юридических коллизий и пробелов; несоответствием международным стандартам, а также стремлением законодательно обеспечить выполнения Плана действий по либерализации Европейским Союзом визового режима для Украины и необходимостью урегулировать особенности реализации права на свободу передвижения в условиях временной оккупации части территории Украины и проведения антитеррористической операции. Обосновываются предложения по совершенствованию законодательного обеспечения права на свободу передвижения в Украине.

Ключевые слова: свобода передвижения, территория Украины, выбор места проживания, оставление Украины, возвращение в Украину, национальное законодательство, международные стандарты.

Summary

Chekhovych S., Lubchenko M. Some questions of improvement of legislative provisions on the right to freedom of movement in the Ukraine.

This article analyzes the content of the new legislative acts adopted with the purpose of improvement of legislative provisions on the right to freedom of movement in Ukraine. It is noted that their adoption is due to its imperfections: unsuccessful edited by legal regulations, the existence of legal conflicts and gaps; inconsistency with international standards; as well as a desire to legislate to ensure implementation of the action plan for the European Union's liberalization of visa regime for Ukraine and the need to address especially the realization of the right to freedom of movement in the context of the temporary occupation of part of the territory of Ukraine and conducting the anti-terrorist operation. Justified proposals to improve the legislative support of the right to freedom of movement in Ukraine.

Key words: freedom of movement, the territory of Ukraine, choice of place of residence, leaving Ukraine, returning to Ukraine, national legislation, international standards.

УДК 342.76

О. В. АНДРІЄВСЬКА

*Олена Владиславівна Андрієвська, аспірантка
Інституту держави і права ім. В. М. Корецького
НАН України*

ГЕНЕЗИС ІНСТИТУТУ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИХ ОБМЕЖЕНЬ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА В УКРАЇНІ

Важливим елементом дослідження конституційно-правових обмежень як інституту конституційного права є суспільно-політичні умови формування вказаного інституту, а також філософсько-правова концепція розуміння прав та свобод людини і громадянина, які вплинули на його сучасний стан. Конституційно-правові обмеження є соціально-історичним явищем, а тому, навіть не зважаючи на багатогранність уявлень про права людини та їх обмеження, обов'язково слід враховувати наукові здобутки всіх часів щодо дослідження даного поняття.

Окремі аспекти обмежень прав та свобод людини і громадянина в Україні були об'єктом дослідження Ю. Дикої, А. Колодія, О. Нестеренко, О. Осинської, В. Погорілка, П. Рабіновича, О. Скрипнюка, А. Стрекалова, Ю. Тодики, та ін. У зарубіжній літературі названі питання стали предметом уваги, зокрема, В. Агеєва, О. Жиліної, О. Должикова, Г. Майстренка, К. Малкарова, С. Новожилова, А. Переверзева, О. Подмарева, С. Пчелинцева, Є. Рассолової та ін.

Разом з тим на сьогоднішній день проблема становлення й розвитку інституту конституційно-правових обмежень прав та свобод людини і громадянина взагалі не розглядалась, у зв'язку з чим вона потребує детального вивчення. Окремі аспекти генезису правового інституту обмежень були об'єктом дослідження в теорії права (В. Гончаренка, О. Осинської), теорії цивільного права (О. Михайленко, Є. Мічурин, І. Міщенко), теорії кримінального права (В. Назарова). У зарубіжній літературі питання становлення і розвитку інституту конституційно-правових обмежень було об'єктом дослідження В. Агеєва, Х. Бехруза, О. Должикова, О. Жиліної, А. Зайцева, А. Макушиного.

Однак у науці конституційного права України питання генезису інституту конституційно-правових обмежень прав та свобод людини і громадянина взагалі не досліджувалось, навіть у спеціальних дослідженнях, присвячених конституційно-правовому інституту обмеження основних прав та свобод людини (Є. Стрекалов), у зв'язку з чим потребує детального вивчення, що обумовлено необхідністю формування досконалої

концепції встановлення обмежень прав та свобод людини і громадянина з максимальним врахуванням інтересів людини, яка відповідно до Основного Закону визнається найвищою соціальною цінністю.

Метою даної статті є дослідження генезису інституту конституційно-правових обмежень прав та свобод людини, які зумовили формування сучасної концепції прав та свобод людини і громадянина в Україні.

З огляду на те, що саме правовий статус особи зумовлюється існуючими формою державного правління, політичним режимом, характером суспільних відносин, іншими умовами, в яких він складається і функціонує, для дослідження генезису інституту конституційно-правових обмежень прав та свобод людини і громадянина в Україні доцільним, на наш погляд, буде використання обґрунтованих у науковій літературі концепцій правового статусу особи. З цих позицій можливе найбільш детальне вивчення становлення й розвитку інституту конституційно-правових обмежень прав та свобод. Йдеться про ліберальну (концепцію західного права), соціалістичну (колективістську) та інші концепції закріплення та гарантування інституту прав, свобод та обов'язків людини¹.

У радянський період в Україні інститут конституційно-правових обмежень розвивався за соціалістичною (колективістською) концепцією, для якої характерними є встановлення обмежень прав та свобод в інтересах суспільства і соціалістичної держави, яка, як визначається, є виразником колективної волі всіх трудящих. Разом з тим встановлення обмежень прав та свобод людини і громадянина, згідно з соціалістичною концепцією залежить від статусу людини (належності до того чи іншого класу).

Дослідивши перші радянські конституції, які діяли на території сучасної України, можна дійти висновку, що вони були прийняті з метою виключного встановлення більшовицької влади та ідеологізації суспільства.

Прийнята в 1919 р. Конституція УСРР, на думку українського вченого В. Гончаренка, відображала реальне співвідношення класових сил в державі, базуючись виключно на марксистсько-ленінській ідеології², при цьому, порівняно з наступними конституціями, розмістивши найбільшу кількість положень щодо встановлення обмежень прав та свобод людини. Усі статті зазначеної конституції ґрунтувались на ідеях соціалізму й диктатури пролетаріату, закріплюючи положення про скасування приватної власності капіталістів та поміщиків, які визнавались віковими гнобителями та експлуататорами трудящих і експлуатуючих мас пролетаріату і найбіднішого селянства (ст. 1). Крім того, встановлено, що основною задачею диктатури є здійснення переходу від буржуазного устрою до соціалізму шляхом проведення соціалістичних перетворень і систематичного придушення всіх контрреволюційних намірів з боку заможних класів; вслід за розв'язанням цих завдань диктатура зникне, а за нею, після остаточного оформлення майбутнього комуністичного устрою, зникне і держава, поступившись місцем вільним формам суспільного життя, побудованого на засадах організації всезагальної праці на загальну користь та братську солідарність людей (ст. 2). Таким чином, Конституція УСРР 1919 р., поклавши в основу побудови суспільства класовий принцип, відкидала не тільки становий принцип при визначенні правового положення населення, а й принцип побудови суспільства, в якому панує така засада, як рівність громадян у всіх її проявах³.

При цьому обмеження прав та свобод людини і громадянина згідно з Конституцією УСРР 1919 р. встановлювались виключно виходячи з класової належності. Так, ст. 3 до таких обмежень відносила: обмеження права участі в здійсненні державної влади, політичних прав (свободи усного і друкованого слова, зборів та союзів) для пануючих класів. Крім того, було визначено досить широке коло суб'єктів, для яких встановлювались обмеження у реалізації виборчого права. До них, зокрема, відносили: осіб, які застосовували найману працю з метою отримання прибутку; осіб, які жили на нетрудовий дохід, такий як відсотки з капіталу, доходи з підприємництва, доходи з майна і т.д., приватних торговців, торгових і комерційних посередників; монахів і духовних служителів церкви і релігійних культів, службовців та агентів колишньої поліції, особового корпусу жандармів і охоронних відділень, а також членів пануючого в Росії дому; осіб, визнаних в установленому порядку душевнохворими та осіб, які перебували під опікою; осіб, засуджених за корисливі злочини на строк, встановлений законом чи вироком суду (ст. 21).

Обмеження виборчого права, зокрема, було деталізовано в інструкціях про перевибори сільських, волосних, повітових і губернських Рад і про вибори на V Всеукраїнський з'їзд Рад. Так, були визначені категорії осіб, позбавлених виборчих прав. До їх числа, окрім суб'єктів, які були обмежені в реалізації виборчого права Конституцією УСРР 1919 р., було віднесено: «а) трудові елементи, але які затаврували себе явно куркульськими діями, або активними виступами проти Радянської влади; б) петлюрівці – зрадники українських робітників і селян і прислужники польських магнатів; в) бандити усякого роду; г) самогонщики; д) дезертери й інші вороги Радянської влади і трудящих мас України»⁴.

Таким чином, обмеження прав та свобод людини і громадянина встановлювались не лише Конституцією, а й підзаконними нормативно-правовими актами, які розширюючи перелік обмежень прав та свобод людини, суперечили нормам Конституції, сприймаючись при цьому належними та допустимими.

Крім вищевказаних обмежень прав згідно з Конституцією УСРР 1919 р. було встановлено також обмеження права на освіту (ст. 27) для всіх, окрім робітників та найбідніших селян, а ст. 29 було визначено неповноцінний статус осіб, які не віднесені до трудового класу. Так, вказаною нормою визначено, що почесне право захищати революцію зі зброєю в руках надається лише трудящим, а на нетрудові елементи покладено виконання інших воєнних обов'язків.

Аналіз вищевказаних норм Конституції УСРР 1919 р. свідчить про те, що неприналежність до трудового класу була основною підставою для обмеження тих чи інших прав. Разом з тим Конституція УСРР не містила терміни «людина» і «громадянин», а, власне, норми щодо надання трудящим всіх прав у сфері громадського та

політичного життя суперечили змісту самої ж конституції, оскільки встановлювався досить звужений та неповний перелік прав трудящих: право пропаганди антирелігійних учень (згідно зі ст. 23), право на вільне висловлювання думки (згідно зі ст. 24), право на свободу зборів (згідно зі ст. 25), право на свободу спілок (згідно зі ст. 26), право на всебічну і безплатну освіту (згідно зі ст. 27), право на почесний захист революції зі зброєю в руках (згідно зі ст. 29), рівні прав всіх трудящих, незалежно від їх расової і національної приналежності, а встановлення чи допущення яких-небудь привілеїв чи переваг на цій основі, чи пригнічення прав національних меншин або обмеження їх рівності є такими, що суперечать основним законам УСРР (згідно зі ст. 32).

У 1929 р. було прийнято нову Конституцію УСРР⁵, якою, порівняно з Конституцією УСРР 1919 р., регулювання питання встановлення обмежень прав та свобод було значно звужено, а встановлені обмеження стосувались виключно виборчих прав. Так, були встановлені обмеження активного та пасивного виборчого права для наступних суб'єктів конституційного права: а) осіб, що використовують найману працю з метою одержання зиску; б) осіб, що живуть з нетрудового прибутку, а саме: відсотків з капіталу, прибутку з підприємств, надходжень з майна і т. ін.; в) приватних крамарів, торговельних і комерційних посередників; г) духовництва, служників релігійних культів всіх вірувань і сект, якщо це заняття є їхньою професією, та ченці; г) службовців і агентів колишньої поліції, окремого корпусу жандармів і охоронних відділків, члени царського в Росії дому, осіб, які керували діяльністю поліції, жандармерії і карних органів; д) осіб, що їх визнано у встановленому порядку душевнохворими (ст. 67). Крім того, Конституцією УСРР 1929 р. Всеукраїнському центральному виконавчому комітету було надано повноваження для віднесення тих чи інших категорій громадян до осіб, які обмежувались в реалізації виборчого права (ст. 68). Таким чином, Конституцією УСРР 1929 р. встановлювались політичні, економічні та соціальні цензи для реалізації громадянами виборчого права.

У 1937 р. було прийнято нову Конституцію УРСР, згідно з якою УРСР було проголошено соціалістичною державою робітників та селян, в якій політичною владою є ради депутатів трудящих (ст. 1)⁶. Зокрема, відповідно до ст. 122 Конституції УРСР 1937 р. каралось законом будь-яке визначене в прямому чи другому рядному формулюванні обмеження прав, чи навпаки: встановлення переваг для громадян, з урахуванням їх расової чи національної приналежності, так само як і пропаганда расової чи національної виключності, ненависті чи дискримінації. Крім того, скасовувались встановлені раніше існуючі в радянський період обмеження виборчих прав. Зазначене підтверджується, зокрема, зафіксованими положеннями про загальне, рівне і пряме виборче право при таємному голосуванні (ст. 133). При цьому встановлювались обмеження в реалізації активного та пасивного виборчого права для божевільних, а також для засуджених судом з позбавленням виборчих прав (ст. 134). Таким чином, порівняно зі Конституцією УСРР 1929 р. було значно звужено перелік осіб, які обмежувались в реалізації виборчого права.

Про рівність всіх громадян та відсутність обмежень, зокрема, свідчили і ст. 135 – про надання кожному громадянину одного голосу, ст. 136 – про рівність чоловіків і жінок обирати і бути обраними, а також ст. 137 – про право обирати і бути обраними нарівні з усіма громадянами тих громадян, які перебувають у лавах Червоної Армії.

Деякі науковці вважають, що Конституція СРСР 1936 р., а також прийнята на її основі Конституція УРСР 1937 р., формально були найдемократичнішими конституціями⁷, хоча й такими, що не забезпечували втілення в життя своїх основних положень⁸.

У 1978 р., з метою необхідності реалізації нової ідеї розвитку радянського суспільства та побудови так званого розвинутого соціалізму, на позачерговій сесії Верховної Ради УРСР було прийнято нову Конституцію Української УРСР⁹. Порівняно з попередніми зазначений Основний Закон, відступивши від соціалістичного суспільного розвитку та домінуючого становища комуністичної партії, закріпив ідеї плюралізму, поділу влади, а також набув рис сучасної ліберальної концепції прав людини. Зазначене сприяло і появі положень щодо обмежень прав та свобод людини і громадянина, які є досить схожими з сучасними формулюваннями. Так, відповідно до ч. 2 ст. 37 Конституції УРСР 1978 р. підставою для обмеження соціально-економічних, політичних і особистих прав громадян була шкода, завдана інтересам суспільства і держави, правам інших громадян, ст. 34 встановлювала заборону та відповідальність за будь-яке пряме чи непряме обмеження прав, встановлення прямих чи непрямих переваг громадян за расовими і національними ознаками, так само як і всяка проповідь расової або національної винятковості, ворожнечі або зневаги, а ст. 49 встановлювались, що підставами для обмеження права на об'єднання у політичні партії, інші громадські організації, участь у рухах, є інтереси державної чи суспільної безпеки, громадського порядку та захист прав і свобод громадян.

Після розпаду Радянського Союзу розвиток інституту конституційно-правових обмежень здійснюється на підставі ліберальної концепції прав людини із запозиченням положень колективістської моделі, зокрема, щодо встановлення обмежень прав і свобод людини і громадянина в суспільних інтересах, захисту конституційного ладу тощо (ст.ст. 13, 32, 34, 35, 36, 37, 41, 44 Конституції України)¹⁰.

Крім того, формування сучасної конституційно-правової концепції встановлення обмежень прав та свобод людини і громадянина відбувається з врахуванням прийнятих міжнародно-правових стандартів у галузі прав людини. На підставі вищевикладеного доцільним буде розглянути міжнародно-правові акти в галузі прав людини, що ратифіковані Україною та відіграли важливу роль у становленні інституту конституційно-правових обмежень в Україні на сучасному етапі, зокрема і при прийнятті Основного Закону, оскільки вони містять норми, що встановлюють перелік стандартів щодо обмежень прав та свобод людини і громадянина.

Наприклад, у Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод 1950 р. міститься чотири статті, що безпосередньо стосуються обмежень прав людини. Так, ст. 15 встановлено підстави для обмежен-

ня від дотримання зобов'язань в надзвичайних ситуаціях, ст. 16 – обмеження прав іноземців, ст. 17 – зловживання правами, а ст. 18 – межі встановлення обмежень щодо встановлених та гарантованих прав.

У подальшому в систему міжнародно-правових актів було внесено зміни, які стосуються обмежень прав та свобод людини і громадянина. Так, держави-учасники ОБСЄ в Документі Копенгагенської наради Конференції щодо людського виміру ОБСЄ від 29 червня 1990 р.¹¹, в якості правової основи обмежень, окрім закону, зазначено також відповідні міжнародні стандарти.

Окрім підстав обмеження прав та свобод людини і громадянина в міжнародних нормативно-правових актах також зафіксовано мету обмеження. Так, ст. 29 Загальної декларації прав людини визначено, що обмеження прав та свобод людини і громадянина вводяться з метою: забезпечення належного визнання та поваги прав і свобод інших людей, дотримання справедливих вимог моралі, громадського порядку та добробуту в демократичному суспільстві. Аналогічна мета встановлення обмежень прав та свобод людини і громадянина міститься також і в Міжнародному пакті про громадянські і політичні права 1966 року.

На відміну від двох вищевказаних міжнародних нормативно-правових актів Конвенція про захист прав та основоположних свобод 1950 р. значно розширила перелік цілей обмеження прав та свобод людини і громадянина. Відповідно до вищевказаного акта обмеження вводяться з наступною метою: підтримки державної чи громадської безпеки та економічного добробуту держави, попередження заворушень чи злочинів, охорони здоров'я чи моральності населення, охорони територіальної цілісності, захисту репутації інших людей, попередження розголошення конфіденційної інформації, підтримання та авторитету органів судової влади.

Разом із тим міжнародними договорами, що стосуються прав та свобод людини, дозволено державам-учасницям за наявності вищезазначених умов включати норми, що направлені на обмеження встановлених та гарантованих прав, а також у разі виникнення надзвичайних ситуацій, відступати від взятих на себе зобов'язань щодо забезпечення реалізації прав та свобод людини і громадянина і призупиняти виконання національного законодавства в цій сфері (дерогація). Ще в 1993 р. член Європейської комісії з прав людини Дж. Е. С. Фоссет з даного приводу зазначив, що саме такі відступлення і сприяють встановленню незаконних обмежень прав та свобод людини і громадянина¹².

Разом із тим нині з прийняттям Верховною Радою України постанови № 462-19 від 21 травня 2015 р. «Про Заяву Верховної Ради України “Про відступ України від окремих зобов'язань, визначених Міжнародним пактом про громадянські і політичні права та Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод», Україною було використано право відступу від окремих зобов'язань, визначених п. 3 ст. 2, ст.ст. 9, 12, 14 та 17 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права від 16 грудня 1966 р. та ст.ст. 5, 6, 8 і 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 р., у зв'язку з чим комісар Ради Європи з прав людини Ніл Муйжнієкс зазначив, що оголошений Україною відступ від окремих зобов'язань за Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод має регулярно переглядатися та обмірковуватись¹³, а заступник директора європейського і центральноазіатського відділення Human Rights Watch Р. Денбер вважає введений в Україні режим дeroгації абсолютно законним і виправданим, однак держава при його реалізації постійно повинна враховувати фактори необхідності, пропорційності та недискримінаційності¹⁴.

Крім того, з вищевикладеного питання Європейською комісією з прав людини ще в 1979 р. було встановлено правило суворого тлумачення, згідно з яким жодні критерії, окрім вказаних в міжнародних нормативно-правових актах, не можуть виступати в якості підстав для обмежень встановлених прав та свобод людини і громадянина. Крім того, зазначені цілі обмежень мають тлумачитись без розширення змісту слів порівняно із загальноприйнятим значенням¹⁵.

При цьому слід підкреслити, що загальноприйняті міжнародно-правові принципи і норми, що стосуються обмежень прав та свобод людини і громадянина, будучи обов'язковими для всіх держав, що їх ратифікували, в тому числі й для України, можуть стосуватись і тих обмежень, що є результатом діяльності законотворчої діяльності держави, при цьому не існуючи в міжнародних нормативно-правових актах.

Таким, чином, нині інститут конституційно-правових обмежень прав та свобод людини і громадянина в Україні формується на підставі ліберальної концепції правового статусу особи, яка визнає пріоритетність людини перед державою та допустимість встановлення обмежень прав та свобод лише у суворій відповідності до вимог Основного Закону, з урахуванням окремих положень колективістської концепції прав людини (допустимість обмеження прав та свобод людини і громадянина для захисту суспільних інтересів та конституційного ладу), а також дотриманням міжнародно-правових актів, які визначають мету та діяльність держави щодо встановлення обмежень прав та свобод людини і громадянина.

¹ Чиркин В. Е. Основы конституционного права. Учебн. пособие / В. Е. Чиркин. – М.: Манускрипт, 1996. – С. 137; Конституційне право України. Академічний курс: Підруч.: У 2 т. / За заг. ред. Ю. С. Шемшученка. – К.: Юридична думка, 2008. – С. 32.

² Історія конституційного законодавства України: зб. док. / упоряд. В. Д. Гончаренко. – Х.: Право, 2007. – С. 70.

³ Виборче право в Україні: історія та сучасність / Андрій Андрійович Стрижак. – К.: Логос, 2012. – С. 61.

⁴ Там само. – С. 63.

⁵ Історія конституційного законодавства України: зб. док. / упоряд. В. Д. Гончаренко. – Х.: Право, 2007. – С. 86.

⁶ Там само. – С. 102.

⁷ Виборче право в Україні: історія та сучасність / Андрій Андрійович Стрижак. – К.: Логос, 2012. – С. 36.

⁸ Танцюра В. І. Політична історія України: Навчальний посібник / В. І. Танцюра. – 2-ге вид., допов. – К., 2008. – С. 216.

⁹ Конституція УРСР від 20 квітня 1978 року : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/888-09>

¹⁰ Чиркин В. Е. Вказана праця. – С. 33.

¹¹ European Court of Human Rights: Judgments and decisions. Strasbourg, 26 April 1979 (Sunday Times/UK). Series A. – № 30. – P. 31. – Para. 49.

¹² Домрин А. Институт чрезвычайного положения в зарубежных странах / А. Домрин // Международная жизнь. – 1993. – № 5/6. – С. 154.

¹³ Humanitarian situation in eastern Ukraine: Report by Council of Europe commissioner / New Cold War, org, November 16, 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://newcoldwar.org/humanitarian-situation-in-eastern-ukraine-report-by-council-of-europe-commissioner>

¹⁴ Report by Nils Muiznieks (Commissioner for the human rights of the Council of Europe) following his visit to Ukraine from 29 June to 3 July 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=2840224&SecMode=1&DocId=2324534&Usage=2>

¹⁵ Там само. – С. 63.

Резюме

Андрієвська О. В. Генезис інституту конституційно-правових обмежень прав і свобод людини і громадянина в Україні.

У статті висвітлюються проблеми становлення та розвитку інституту конституційно-правових обмежень прав та свобод людини і громадянина в Україні. За допомогою наявних концепцій правового статусу людини і громадянина проаналізовано становлення інституту обмежень прав та свобод людини і громадянина в Україні. Виокремлено суспільно-політичні умови та основні нормативно-правові акти, що вплинули на формування інституту конституційно-правових обмежень.

Ключові слова: обмеження прав та свобод людини і громадянина, конституційно-правові обмеження прав та свобод людини і громадянина, генезис інституту конституційно-правових обмежень прав та свобод людини і громадянина.

Резюме

Андрієвская Е. В. Генезис института конституционно-правовых ограничений прав и свобод человека в Украине.

Исследуется проблема становления и развития института конституционно-правовых ограничений прав и свобод человека в Украине.

С помощью концепций правового статуса личности проанализировано становления института ограничений прав и свобод человека и гражданина в Украине. Выделены общественно-политические условия и нормативно-правовые акты, которые повлияли на формирование института конституционно-правовых ограничений.

Ключевые слова: ограничения прав и свобод человека и гражданина, конституционно-правовые ограничения, генезис института конституционно-правовых ограничений прав и свобод человека и гражданина.

Summary

Andriiivska O. Genesis institute of constitutional and legal restrictions of human rights and freedoms in Ukraine.

The problem of formation and development of the institution of constitutional and legal restrictions on the rights and freedoms in Ukraine are researched. The formation of the institute of the restrictions of rights and freedoms of human in Ukraine are analyzed with the legal status of the human rights conceptions. Socio-political conditions and regulations having influenced of the formation of the institute of constitutional and legal restrictions are detailed.

Key words: restrictions of rights and freedoms, constitutional restrictions of rights and freedoms, genesis institute of constitutional and legal restrictions of human rights and freedoms in Ukraine.

УДК 342/72/.73(477):340.5

Ю. В. БЕЗВЕРХА

Юлія Валеріївна Безверха, аспірантка Національної академії внутрішніх справ

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА ДОСТУП ДО ІНФОРМАЦІЇ ОРГАНАМИ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ УКРАЇНИ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

Україна не залишилась осторонь глобальних процесів формування якісно нового – інформаційного суспільства, які спонукали до переосмислення саме інформаційної політики держави та приведення її у відповідність з вимогами світових цивілізаційних тенденцій. Оскільки інформація є не тільки основою соціально-економічних відносин в суспільстві, а й базисом, на якому будується відкрита демократична держава.

Право доступу до інформації виступає у всій своїй багатогранності як інструмент контролю громадян за діями держави, однак у разі його порушення або відсутності взагалі основний конституційний принцип, згід-